

הפסח הזה כולו תודה: קרבן התודה בליל הסדר ובהגדה

הלילה הזה אינו רק תזכורת על נס גדול שהיה פעם, אלא קמפיין לפקוח את העיניים ולמלא את הלב גאווה וביטחון על הזכות להיות מושגחים בכל רגע בחסדו הגדול של הקב"ה שמצילנו מידם. זה ליל הטעינה של השנה שממלא את האדם אמונה לכל השנה כולה.

ב"ה | פרשת צו - חג הפסח | תשפ"ו

ליקוטי שיחות יט/230: כאשר יהודי מודה בקול בפרשת 'מקרא ביכורים' - 'הגדתי היום לה'... וענית ואמרת... ארמי אוכד אבי וגו' - זוכה מדה כנגד מדה ל'בת קול' שמברכת 'תשנה לשנה הבאה'.

המגיד ממעזריטש אומר דבר מפעים: ההנהגה מלמעלה היא כעין "מראה" החוזרת אל הנהגתו של האדם. כך אמר האדמו"ר הזקן בשעותיו האחרונות בעלמא דין. הימים היו מתוחים ומדאיגים. צבאות נפוליאון סגרו על רוסיה והרבי היה חולה מאוד ועמד להסתלק מהעולם. הצמח צדק התפלל ערבית במנגינה כאובה ונכאת לב, אבל הסבא נזף בו וציטט פתגם מרבו, המגיד ממעזריטש:

אגרות קודש הצמח צדק שכד: בתיאור מרכבת השכינה נאמר: 'ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם' ופירש המגיד: 'כפי המידה שהארם מראה מלמטה, כך מראים לו מלמעלה'. והמילה "כמראה" היא כמו "מְרָאָה" (mirror). לכן מנע אותי מלשורר ניגון שיש בו מרה שחורה בתפילת ערבית.

אבל קל לדבר וקשה ליישם. כנגד כל הזדמנות גדולה, עומד אויב גדול. אנחנו נמצאים בתוך מלחמה מטורפת על הקשב שלנו. המלחמה האמיתית מתנהלת מול הקוטרויות והעייפות הנפשית וטבעו של עולם, שהמוח נמשך אל מה שאין. מה שחסר - מקבל יותר משקל ממה שיש. קל להתפתות אל הלחץ ושינוי השגרה

יש מצווה אחת ויחידה בתרי"ג המצוות, שהיא תעודת ביטוח. היא מבטיחה לנו אריכות ימים וזכות להיות כאן גם בשנה הבאה לקיים אותה. בימים הללו שאנו כל כך זקוקים לחסד והגנה משמים - עלינו להדר ולהתחזק בה עוד ועוד.

1. דברים כו, טז: היום הזה ה' אלוֹקֵיךְ מצוֹךְ לעֲשׂוֹת אֵת הַחֻקִּים הָאֵלֶּה - וְשָׁמַרְתָּ וְעָשִׂיתָ אֹתָם.

בסוף פרשת הבאת ביכורים ו"מקרא הביכורים", אותה קרא בשמחה מביא הביכורים לבית המקדש, חוזרת התורה שוב "ושמרת ועשית אותם". רש"י מסביר כי החזרה הנוספת לא באה לשם ציווי (שהרי המצווה כבר התקיימה), אלא לשם הבטחה מופלאה:

רש"י: 'ושמרת ועשית אותם' - בת קול מברכתו: הבאת ביכורים היום, תשנה לשנה הבאה.

"בת קול" יוצאת מהשמים ומבטיחה למביא הביכורים את ההבטחה הגדולה ביותר שאפשר לבקש: 'כן תזכה לשנה הבאה לראות ברכה בשרה ולהעלות ביכורים כהודאה לירושלים'.

שכן העולם נברא מידה כנגד מידה: מי שאומר תודה בקול - יוצאת בת קול ומחזירה לו באותו מטבע. מי שחי באטמוספירה של חסד ומכריז כי החיים שלו מושגחים לטובה - ממשיך שפע רומה הלאה.

רמב"ם מעשה הקרבנות ט: לוקח עשרים עשרון סולת וכל עישרון כ-2.400 וביחד כ-48 קילון ועושה עשרה עשרון נים חמץ ועשרה מצה - העשרה של חמץ עושה מהם עשר חלות ... והעשרה עשרונים של מצה עושה מהן שלשים חלות - עשר מאפה תנור ועשר רקיקים ועשר חלות רבוכה בשמן עמוק.

שלושה מאפיינים ייחודיים לקרבן תודה: ראשית, כמות הלחמים הבאים עם הקרבן. בנוסף לבעל החיים שבא לקרבן - פר, כבש או עז, מוסיפים להביא מנחות ביחד עם הקורבנות. אבל בקרבן תודה מצרפים כמות ענקית של ארבעים לחמים. מביאים עשרים עשרונים קמח סולת, שהם כ-48 קילו, ומכינים מהם ארבעים לחמים. לשם המחשה, כיכר לחם בימינו הוא כ-800 גרם. כך שמדברים על כמות של כמעט ששים כיכרות לחם של ימינו הבאים ביחד עם קרבן התודה.

שנית: קרבן תודה הוא הקורבן היחיד² שכולל מאפים מצה וחמץ. בעוד שבכל הקורבנות יש איסור להביא חמץ, ככתוב "כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו", בקרבן תודה חייב לשלב חמץ³. מחלקים את העשרים העשרונים לשניים: בחצי מהכמות מכינים עשר חלות חמץ, ובחצי הכמות מכינים שלושים חלות מצה (עשר מאפה תנור, עשר רקיקים משוחים בשמן ועשר רבוכה המטוגנת בשמן עמוק).

שלישית: ה'רָבָה' הכתוב באכילתו וקיצר זמן אכילתו. בעוד שקורבנות השלמים נאכלים לשני ימים ולילה, ולכן אפשר לאכול את הבשר והלחם ביום הבאת הקרבן, בלילו ולמחרת, קיצר הקב"ה בזמן אכילת התודה והוא נאכל ליום ולילה. כך שצריכים לגמור את הבשר וכמות הלחמים בתוך שעות.

מה נשתנה הקורבן הזה, שהרבה הכתוב באכילתו, הוסיף בו לחמי חמץ, ומיעט בזמן אכילתו?

אברבנאל: למה יצוה יתברך שיהיו לחמי שלמי תודה ארבע מינים? ושיהיו שלשה מהם מצות ואחד חמץ ולא צוה כזה בשום מנחה מהמנחות? ולמה הבדיל ה' שלמי תודה להיותם נאכלים ליום ולילה?

אחרי שלוש הקושיות על מצות ה"תודה" בפרשה, נמשיך עם שלוש קושיות בסיסיות על ליל הסדר.

מבנה סדר הפסח מעורר שאלה מסקרנות: אם הסדר בכללו טובב סביב המספר ארבע, למה המרכיב הכי חשוב - המצה - באה דווקא במספר שלוש?

חכמים תיקנו לשתות **ארבע כוסות** לאורך ההגדה. הבן מעלה

הכרוכים בימים הללו ולאבד את שימת הלב למידת ההשגחה הבוהקת בכל פינה!

אנחנו נמצאים בתוך רגעים מופלאים של השגחה ורק אנו לא שמים לב אליה. אולם ההצלה וההשגחה העליונה כרוכים, כאמור, בכך שנשנה את הראש ונפקח עיניים אל החסד המוביל אותנו.

הבה נקדיש את השיעור לסודות "קרבן התודה" בפרשה ובליל הסדר, נראה עד כמה מצוות התודה היא מרכזית בחיים ובחג הגדול שלפנינו ונגבש את הכלים לראות טוב בכל מצב.

ב. פרשת "צו" היא תמיד "שבת הגדול" (בשנה רגילה) ומקדימה את "ליל הסדר". ידועים דברי השל"ה כי סודות החג נמצאים בפרשה שלפניו ולכן המהות היסודית של "הלילה" רמוזה בפרשתנו.

הקשר הפשוט בין הפרשה לחג הוא מצוות "קרבן התודה". בנוסף לקרבנות שמביא אדם ככפרה על חטא והם דוברים באריכות בפרשה הקודמת, יש קרבן נוסף שנקרא "שלמים" והוא בא כנדבה של התקרבות. קרבנות ה"שלמים" עושים "שלום" בין האדם והכוהן, בין מטה ומעלה, ובשרם נחלק לאכילה בין הכוהנים ומביא הקורבן.

אחד מקורבנות השלמים הוא קרבן תודה. אדם שאירע לו מקרה הצלה ורוצה להודות לקב"ה על החסד, מביא תודה. כיום שאין בית המקדש, מברכים "הגומל" בבית הכנסת במקום הקרבן.

דוד המלך מפרט בתהלים (קז) את ארבע מיני ההצלה עליהם מביאים תודה והטור (ריט) כותב רמז יפה כדי לזכור אותם: "סימן 'וכל החיים יודוך סלה' - 'חיים' הם חולה, יסורים (כלא), ים, מדבר".

ארבע מיני ההצלה הם חולה שהבריא ממחלתו, אדם שהיה בבית האסורים של גויים בסכנת מוות ויצא לחופשי, הולכי מדבריות ויורדי הים. מצבים שהיו כולם בכחינת סכנה ויצא מהם בשלום.

הדבר המעניין הוא, שהלכות קרבן תודה שונות באופן בולט מכל הקורבנות הדומים לו.

ויקרא ז, יב: אם על תודה יקריבנו והקריב על זבח התור- דה חלות מצות בלולת בשמן, ורקיקי מצות משחים בשמן, וסלת מרבכת חלת בלולת בשמן: על חלת לחם חמץ יקריב קרבנו ... ובשר זבח תודת שלמיו ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בקר.

1 **בדיחה:** משה שוכב על ערש דווי ולצידו יושבת סוניה רעייתו. הוא אומר: "סוניה, את זוכרת כשהכרנו בגיל 20 וגנבנו את הטרקטור של אביך והתהפכת ושרתתי את הרגל ורק את היית לצדידי?". -"כן". "ובגיל 40 ניסיתי להקים עסק עצמאי והתרסקתי ורק את נשאת לצדידי?". -"כן". "וכשפרשתי לפנסיה והשקעתי את כל החסכונות במניות ואיבדתי הכול ורק את נותרת לידי?". -"כן". "אז אני חושב, סוניה, שאת מביאה לי מזל רע...".

2 מלבד קרבן שני הלחם בשבועות שבא חמץ ולא מצה, אבל קרבן תודה הוא יחידי שבא גם חמץ וגם מצה.

3 כיון שקרבן התודה כולל לחמי חמץ, אי אפשר להקריבו בימי הפסח ומנהג האשכנזים שלא לומר "מזמור לתודה" בימי הפסח. אולם הבית יוסף כותב (סימן רפא) שאין אומרים אותו לשם קרבן תודה, אלא לשם הודאה ואפשר גם בימי הפסח. ראו עוד לקו"ש יב/28 ואילך).

כיצד יתכן שהמצה שהיא המאכל היחיד בליל הסדר שהיא דאורייתא באה במספר שלוש? הרי הרבה יותר מתאים לסמל את ארבע לשונות הגאולה באמצעות ארבע מצות, שהמצה היא דאורייתא והכוסות רק מדרבנן?

מרדכי תוספת לערבי פסחים: אם כן ליבעי ארבע לחמים
(כנגד ארבע לשונות גאולה, שהרי המצה דאורייתא והכוסות רק דרבנן)?

בפשטות, שלוש מצות נועדו עבור שלוש מצוות הסדר - מצה ראשונה ושניה ללחם משנה, כשמהמצה הראשונה אוכלים המוציא, מהמצה השניה אוכלים כזית מצה וכזית אפיקומן, והמצה השלישית לכורך. עוד מבארים ששלוש מצות כנגד שלושה אבות, וכנגד כהן, לוי, ישראל. אבל אנחנו נרחיב בטעם מיוחד, שהוא מהיסודות העיקריים של הלילה הזה.

קושיה נוספת: הבן שואל: "מה נשתנה הלילה הזה? שבכל הלילות אוכלים חמץ ומצה (או "חמץ או מצה"), הלילה הזה כולו מצה". עולה התמיהה: מתי אוכלים בכל הלילות חמץ ומצה? מי אוכל מצה במהלך השנה? למה לא נאמר רק "שבכל הלילות אוכלים חמץ", כמו בקושייה הבאה: "שבכל הלילות אוכלים שאר ירקות" ולא 'שאר ירקות או מרור'?

דרשות חתם סופר לפסח ד"ה שבכל: שבכל הלילות אוכלים חמץ ומצה - מתי אוכלים חמץ ומצה?

הקושייה האחרונה היא תמיהה יסודית, שהאריכו בה רבותינו בכל הדורות: איפה הפתיחה הקבועה של מעשה המצווה? איך בעל ההגדה, שכנה מסכת מפוארת של תולדות ישראל מאז בחירת אברהם אבינו בעבר הנהר ועד ההגעה לארץ ישראל, שכח את הברכה שאומרים בפתח כל מעשה מצווה - 'אשר קדשנו במצוותיו וצונו לקרוא את ההגדה'? במה זה שונה ממגילת פורים שבירכנו 'על מקרא מגילה' ומקריאת ההלל שמברכים 'לקרוא את ההלל'?

הרבי מביא בהגדה את תשובת הרא"ש, שההגדה מדברת בעד עצמה. היא כולה ברכת שבח על נסי ה' ואין צריך לברך ברכה על ברכה. כמו שאין מברכים על ברכת המזון או קידוש כי הם עצמם ברכה לה'. חובת הברכה היא כשעושים מעשה נייטרלי שלא ברורה תכליתו. קריאת מגילת אסתר יכולה להתפרש כחגיגת פולקלור היסטורית וגם קריאת ההלל יכולה להיראות כאמירת תהלים שגרתית. לכן מקדימים ברכה כדי לייעד את המעשה לחובת המצווה, אבל ההגדה מדברת בעד עצמה.

אולם אנו רוצים להציג תשובה אחת שנאספה ממפרשים רבים ומיישבת הכול.

ארבע קושיות. מצוות ההגדה נלמדת מארבעה פסוקים המכוונים לארבעה מיני בנים. לארבע הבנים מקדימים ארבע ברכות ואוכלים ארבע כזיתים מצה לעיכובא.

3. שותים ארבע כוסות. הבן מעלה ארבע קושיות. כנגד ארבעה בנים דיברה תורה, כי מצוות ההגדה נאמרת בארבעה פסוקים ("כי ישאלך בנך מחר מה העדות החוקים והמשפטים", "והיה כי יאמרו אליכם בניכם מה העבודה הזאת לכם", "כי ישאלך בנך מחר לאמר מה זאת", "והגדת לבנך"). מקדימים כעין ארבע ברכות להגדה ("ברוך המ- קום, ברוך הוא, ברוך שנתן תורה לעמו ישראל, ברוך הוא, כנגד ארבעה בנים דיברה תורה")⁴. אוכלים ארבע כזיתים מצה לעיכובא (כזית המוציא למי שיש לו קערה, כזית למ- צוות מצה, כזית לכורך וכזית לאפיקומן)⁵.

הסברים רבים לחשיבות המספר ארבע: תלמוד ירושלמי אומר כי ארבע כוסות תוקנו כנגד ארבע לשונות של גאולה, משום שגאולת מצרים כללה ארבע שלבים של יציאה מעבודת לחרות:

ירושלמי פסחים י, א ורבנו בחיי שמות ו, ו: ארבעה כוסות כנגד ארבע גאולות, שנאמר 'והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים (שייפטרו משעבוד העבודה ובראש השנה בטלה העבודה), והצלתי אתכם מעבדתם (שייצאו מרשותם ות- שלום מיסים וזה בטו ניסן), וגאלתי אתכם בזרוע נטויה (בקריעת ים סוף ואז ישתחררו מפחד רדיפת האדון) ולק- חתי אתכם לי לעם (במתן תורה).

הרבי מביא בהגדה בדרך הפנימיות: ארבע קושיות מה נשתנה הן כנגד ארבע עולמות אצילות, בריאה, יצירה, עשיה. ידוע ההסבר בתניא שיש ארבע אותיות בשם הוי', כנגד ארבע עולמות שמסמלים ארבע יסודות באישיות: עצם הנשמה, שכל, מידות והכוחות המעשיים.

השל"ה כותב כי ארבע כוסות מכוונות כנגד ארבע אימהות ומקשר כל כוס לאחת האימהות:

של"ה: ארבע כוסות הם כנגד ארבע אימהות: כוס הקידוש שמברכים 'אשר בחר בנו מכל עם', היא כנגד שרה שגירה אנשים עם אברהם. כוס ה'מגיד' שמזכירים את המאבק בין לבן (אחי רבקה) ליעקב, היא כנגד רבקה שעזבה גילולי בית אביה. כוס ברכת המזון היא כנגד רחל, שיוסף בנה כלכל את ישראל. כוס ההלל כנגד לאה, שהייתה הראשונה שהודתה לה' ואמרה 'הפעם אודה'.

כאן עולה התמיהה על המרכיב הכי חשוב בסדר פסח - המצה:

4 כך מביא הרבי בהגדה בשם שבלי הלקט: כיון שלא מתחילים את ההגדה עם ברכה על אמירת ההגדה (כדלקמן בפנים), מקדימים לה רמז של ארבע לשונות "ברוך", כנגד ארבע פסוקי ההגדה.

5 זה לעיכובא, אבל לכתחילה טוב לאכול שני כזיתים מצה באפיקומן, אחד עבור הדעה שהאפיקומן זכר למצה הנאכלת עם הפסח (שולחן ערוך רבינו סימן תעז, ג).

והרגשנו שהבית חייב שיקום רגשי דחוף. באחת בצהריים כיבינו טלפונים, עברנו דרך בית הספר והגנים לאסוף את המתוקים, קנינו 2 מגשי פיצה ונסענו לחוף הים בראשון. שיחקנו מטקות, התגלגלנו על החול והיינו מושלמים.

חזרנו לאוטו מרוצים ובטוחים שאנחנו עומדים לקבל את 'פרס הנשיא להורות מאושרת'. הנעתי את האוטו ואז זה התחיל. הקטן מאחורה אומר: "איזה טיול דפוק היה, חבל שלא נשארתי לשחק במחשב". אשתי פתחה עיניים: "מה?". - "כן", התעקש האכזר הקטן, "כי לא קניתם לנו ארטיקים בסוף. את אמרת שאכלנו יותר מדי סוכר היום ואבא אמר שבחוף הכול יקר".

ראיתי את הלחץ דם של אשתי מטפס והוספתי את החלק שלי: "טוב, יש לו מורה טובה לקוטריות. זה את שנרדת כל הצהריים שלא לקחת נעליים מתאימות לים..."

ואז עצרנו וחשבנו: האם אנו לא מורים טובים להטיית השלייה?!

הרא"ש קובע עובדה פשוטה ונוקבת:

4. רא"ש אורחות חיים נה: דרך הבריות להעלים הטובות ולגלות הרעות.

זה ההסבר לכל השאלות שהעלינו לעיל. הנצי"ב מיישב בחדא מחתא את שלוש השאלות הראשונות: טעם הכמות האדירה של הלחמים, צמצום זמן האכילה ליום ולילה אחד וחיוב הבאת לחמי חמץ.

נצי"ב העמק דבר: ריבה הכתוב בלחם ומיעט זמן אכילת התורה, כדי שיהיה מרבה ריעים לסעודה וסיפור הנס לרוב אנשים. ועיקר אכילה הוא חמץ, דמצה הוא לחם עוני ואינו נאכל יפה כמו חמץ.

כנגד הנטייה הטבעית לכיינות ושכחת הנס, מחייבת מצוות הקורבן לחגוג ועוד יותר לחגוג את הנס. כמות הלחמים הגדולה וצמצום זמן האכילה המותר, מחייבים לערוך קידוש חגיגי ולהזמין את כל החברים לסעודה. בעל הסעודה צריך לעמוד בגופו ולספר בקול גדול על הניסים שקרוהו. וכיון שמטרת האירוע היא להביא ציבור, נדרש להביא לחם לכן טעים ולא רק ריקי מצה.

ג. שתי מילים עבריות מסגירות את הפיל העומד במרכז החדר: "הטיית השלייה". המוח שלנו משקר ויוצר תמונת מציאות מעוותת. המוח נותן משקל כפול ומכופל לאירועים שליליים ומותח אותם על כל המרחב. מחקרים אומרים שנדרשים חמישה אירועים חיוביים כדי לאזן אירוע שלילי אחד.

הטוב נתפס כמוכך מאליו ואינו מעורר יחס⁶. הוא פועל כסדרו ואינו מצריך טיפול, בעוד הרע מכעיס וממלא רוגז. הוא גם מצריך טיפול ותופס נפח. אם פועלים בבית הכנסת עשרה מזגנים ואחד לא תקין, אנו נשים לב לזה שלא תקין, כי הוא דורש פתרון, בעוד אלו שעובדים לא מושכים תשומת לב⁷.

לכן יכול אדם לראות ניסים והצלה בחייו ואפילו לא להבחין בהם. הא יכול לחוות השגחה שתרם אותו מעל ומעבר לכל פגעי הטבע ולשקוע בקוטריות ותלונתיות על מה שלא היה שלם. כי לא משנה כמה טוב מסביב, הצרות יתנפחו מעבר לגודלן האמיתי ויעניקו תחושה שזה כל מה שיש.

למה הדבר דומה? שבע וחצי בערב, הגבר חוזר מהעבודה מותש. הוא רק רוצה ליפול על הספה הראשונה שתימצא בדרכו. פתאום רוטט הוואטספ: "היי יקירי, אכפת לך לקנות שני דברים בסופר?". הוא מאבד נשימה, זה הדבר האחרון שבא לו, אבל אתמול היה בקורס זוגיות ואמרו שצריך לתת הכול בשביל האישה. הוא מחזיר: "מה שתבקשי".

בתגובה מגיעה הודעת וואטספ עם 150 פריטים, כאילו מחר ליל הסדר. הוא בולם את עצמו, עוצר בסופר דני, קונה הכול ואפילו מעלה בכוחות עצמו הביתה. הוא מניח את השקיות באפיסת כוחות בסלון, ואז זה מתחיל: הגברת מציצה בשקית הראשונה ופולטת: "שוב קטשופ של אסם?! כמה פעמים אמרתי לך שאני לא סובלת אותם? גם את הדבר היחיד שאתה עושה בבית - אני אעשה..."

מהכיוון השני: האישה חזרה מותשת מהעבודה, בקושי עומדת על הרגליים ומתחילה משמרת שניה של טיפול בילדים ולהחזיר טלפונים שהצטברו בעבודה ולקפל כביסה ולעבור על שיעורי הבית של הילדים. בשש בערב הלב מתחיל לדפוק. עוד מעט ישוב הגבר שלה והוא אוהב ארוחה מבושלת. היא לא סובלת לבשל, אבל היא רוצה לעשות לו טוב. הוא נכנס הביתה, מוצא שולחן ערוך והמילים הראשונות שלו הן: "עוד פעם הקציצות האלו? יעני, מה שאימא שלך לא הכינה גם את לא מכינה?".

ברדיי הווא עובדה: רעייתי ואני היינו פעם בתקופה לחוצה בעבודה

6 בדיחה: תינוק נולד למשפחה בירושלים, אבל הוא גדל ולא דיבר. ההורים נדרו אל טובי הרופאים וכולם לא ידעו מה לומר. "מבחינה רפואית הילד בסדר, אבל משום מה אינו מוכן להוציא מילה מהפה". חלפו שנים, הילד בן חמש והמשפחה יושבת לארוחת ערב. פתאום הילד דוחה את הצלחת והכריז: "איכס, המרק מגעיל". האימא כמעט התעלפה. "שמוליק, אתה מדבר, אז למה שתקת עד היום?" - "לא יודע, עד עכשיו הכול היה בסדר ולא היה מה לומר..."

7 קוטריות היא גם כסף. היא תירוץ נוח ללא לעשות כלום. מי שמודה לאחרים - חייב להשיב טובה ולשאול את עצמו איך מתקדמים? אבל מי שסובל ואף אחד אינו רוצה בטובתו כביכול - יכול להמשיך לשכב במיטה.

האדמו"ר הזקן מסב את העיניים לתופעה מרתקת: המילה "הוראה" בעברית נושאת כפל משמעות של משמעויות סותרות. "הוראה" היא הכרת הטוב על חסד שגמלו עמנו. ו"הוראה" היא גם הרכנת ראש של הוראה באשמה. כיצד מתיישרים ההפכים? בעומק הם שכנים מקבילים: כל הוראה של הכרת טובה היא גם הוראה באשמה על החובה שלי לנותן והחובה להחזיר טובה. אולם זה שלא רוצה להחזיר טובה או שרע לו עם עצמו על כך שלא מחזיר טובה - בוחר לקטר ולהכחיש אותה.

אגרת הקדש סימן טו: אנו מודים בהודאה אמיתית שכן הוא באמת לאמיתו וכמו 'מודים חכמים לרבי מאיר', ובכלל זה ג"כ להודות לה' על כל הטובות שגמלנו - ולא להיות כפוי טובה ח"ו.

אנו ובנינו ובני בנינו מספרים סיפור מופת על טבע מושגח בידי רב חובל וותיק, הצופה אל אופק הגאולה. אנחנו הסיפור שלא היה אמור להיות מסופר. אנחנו האומה שלא הייתה אמורה להיות קיימת, ובטח לא לשגשג ולטלטל עולם שלם בפלאיה. אנחנו האומה המוכיחה לעיני כל בשר כי "יש שם מצוי ראשון, וכל הנמצאים וכל מה שביניהם, לא נמצאו אלא מאמתת הימצאו".

משפט חזק אומר: אם אתה רוצה לדעת כמה רע - תקרא עיתונים. אבל אם רצונך לדעת כמה טוב - תלמד היסטוריה. ובענייננו: אם אתה רוצה לדעת כמה טוב באמת - תלמד הגדה של פסח. בהערה⁸ הובא סיפור מושלם.

מהר"ל גבורות ה': "רמוז בלשון 'ליל הסדר', כי כל מה שאירע לבני ישראל מאז נעשו לעם ביציאתם ממצרים ועד היום - אין בו מקרה, כי אם כל הקורות הן בסדר ובהשגחת הבורא".

בכך מבאר השפת אמת את השאלה האחרונה שהובאה לעיל: היכן הברכה על ההגדה של פסח? אלא ההגדה היא אירוע של הכרת הטוב על נסי ישראל וההודאה מתפרצת מאליה בצורה ספונטאנית ולא מתוך ברכת "וציוונו". הברכה באה על מצווה רוחנית שמתקיימת רק מצד הציור, אבל הכרת הטוב היא הודאה ספונטאנית ומתפרצת בצורה שלא יכולה להיות אחרת.⁹

השפת אמת משווה זאת למצוות "כיבוד הורים", שאין עליה ברכת "וציוונו". שכן כיבוד הורים היא הודאה מתפרצת של הכרת הטוב, מתוך אנושיות של השבת טובה למי שגמל עימנו בלי סוף טובה.

כשם שציריכים להרבות באכילה וסעודה במצוות נס פרטי, כך וקל וחומר שיש להרבות בסעודה וסיפור הנס דיציאת מצרים. זאת המטרה הגדולה בבסיס ליל פסח: **הלילה הזה כולו תודה.** ליל פסח הוא **מאבק על התודעה והיפוך המיקוד והריכוז אל ההשגחה העליונה שמתגלה בהיסטוריה.**

הלילה הזה אינו רק תזכורת על נס גדול שהיה פעם, אלא קמפיין לפקוח את העיניים ולמלא את הלב גאווה וביטחון על הזכות להיות מושגחים בכל רגע בחסדו הגדול של הקב"ה שמציילנו מידם. זה ליל הטעינה של השנה שממלא את האדם אמונה לכל השנה כולה.

המהר"ל מפראג אמר זאת טוב מכולם: הלילה הזה נקרא בשם 'ליל הסדר', אבל איזה 'סדר' יש בו? הרי זה נראה כמו 'ליל הבלגן', כאשר משפחות-משפחות ועדרים-עדרים נקבצים לאכול פסח בחבורה, ילדים מטפסים על הכיסא להקשות 'מה נשתנה', והרצפה מוכתמת בכתמי יין ומצה?.

התואר 'ליל הסדר' מתאים לליל "ראש השנה", כאשר יהודי סועד עם משפחתו הגרעינית בחשבון נפש פנימי של ליל יום הדין, כאשר חסידים ממעטים בדיבור בליל הכתרת המלך ומעתירים בתפילה זכה לשנת גאולה וישועה - זהו 'ליל הסדר'. אבל כיצד ליל החג הרועש מוגדר כ'ליל הסדר'?

הלילה הזה עושה סדר 'בראש ובחיים'. זה הלילה שאינו מספר סיפור אחד, אלא מאיר באור חדש את כל הסיפורים שסופרו אי פעם. אם 3338 שנים אחרי יציאת מצרים, מאה ושבעים דורות לאחר שנפתחו שערי המדבר בפני אבותינו - אנו יושבים בארץ ישראל וככל פינה בעולם וקוראים אותה הגדה ואוכלים אותה מצה, אם כל אויבינו לאורך הדורות אינם ואנו נשארנו לספר מה שהיה מהם - הרי זה סיפור מרהיב של דרכי טבע מקודשים, שאינם אלא צינור לגילוי אלוקי שלמעלה מגבול.

8 גיליון 'הסיפור שלי', jem, 400: הגברת אסתר שטרנברג, עומדת בראש אגף "מבצע נרות שבת" מטעם נשי חבד בניו יורק. אחרי הסתלקות הרבנית חיה מושקא שניארסון ע"ה, היא נקראה להתייצב בפני הרבי. הרבי העניק לה 470 דולר, כמניין אותיות השמות "חיה מושקא" והרעיף ברכות על העוסקות במבצע נש"ק.

גברת שטרנברג החזיקה את התרומה של הרבי והחליטה לחשוב מחוץ לקופסה. היא שכרה משכנת קטנה בתחתית עמוד השער של העיתון החשוב "ניו יורק טיימס" ומדי שבוע הייתה מפרסמת את הטקסט הבא: "נשים ובנות יהודיות מדליקות נרות שבת, לא יאחר משעה למידע נוסף חייגו לטלפון ...". כך נהגה מדי ערב שבת במשך עשר שנים רצופות, עד שעלות המודעה הלכה ותפחה והיא לא הייתה מסוגלת לעמוד בה.

הגיע הראשון לראשון 2000, תחילת המילניום. השנה החלה בשבת קודש ובמוצאי השבת היא מקבלת טלפון מופתע ממר גרוס, שהיה איש הפרסום שלהם: "ראית את השער של הניו יורק טיימס היום?! לכו מהר לראות!". העיתון יצא במהדורת מילניום מיוחדת, שנפרשה על שלושה עמודי שער. עמוד השער הראשון, שיחזר את הכותרות שהעסיקו את העולם מאה שנה לפני כן, ב-1 לינואר 1900. בעמוד השער השני הופיעו החדשות האקטואליות לאותו יום - 1 לינואר 2000. ובעמוד השער השלישי, פורסמו הכותרות העיתודיות שיעסיקו את העולם בעוד מאה שנה. היו שם נושאים בדיוניים, כמו השליטה הטכנולוגית במזג האוויר, דיון מעמיק האם לרובוטים יש זכות הצבעה בבחירות, ומודעת "ברוכים הבאים למדינה ה-51 של ארצות הברית: קובה!".

בתחתית העמוד, בצד שמאל, הופיעה מסגרת מלבנית קטנה: "זמן הדלקת נרות לנשים ובנות יהודיות באזור ניו יורק, היום יום שישי, 1 לינואר 2100, בשעה 4:39pm".

גברת שטרנברג הייתה המומה. היא כבר שנים לא עומדת בקשר עם מחלקת המודעות של הניו יורק טיימס ומי שילם על המשבצת הזו? ולמה המודעה נכנסה בעמוד השער הבדיוני של עוד מאה שנה ולא בעמוד השער של היום הזה? מר גרוס פנה אל אנשי העיתון והם השיבו: "ערכנו דיונים ממושכים אודות הנושאים העיתודיים שיעסיקו את העולם עוד מאה שנה. לא הצלחנו להגיע להסכמה כי לך תנחש כמה יתקדם העולם במאה שנה. רעיונות עלו וירדו, כל עורך הציע כיוון אחר, אבל על נושא אחד הייתה תמימות דעים: גם בעוד מאה שנה, נשים ובנות יהודיות ידליקו נרות שבת...".

9 ראו גם מאמר השמים כסאי תשל"ו הערה 58 ולקו"ש 135/ז ואילך: כשהיה נוסע עץ פרי, בשלוש שנים ראשונות, הפירות עורלה. בשנה הרביעית מקיים מצוות "נטע רבעי": עולה לירושלים ואוכל הפירוש בקדושה. ואילו בשנה החמישית מותרים הפירות לאכילה בבית. וכל אחד מתפלא, האם יהודי יורד בדרגה אחרי ארבע שנים של התקשרות לקב"ה דרך ערלה ונטע רבעי?!

אלא בשנה החמישית מגיע יהודי לשיא הקשר עם הקדושה. הוא מודה **מעצמו, בביתו**, על הפירות, ללא שנצטווה ובכך מחבר עליונים ותחתונים ומוכיח שהטבע עצמו הוא קדושה.

לה' חסדו.

סדר המקרים בתהלים הוא הולכי מדבריות, חבושי בית האסורים, חולה שהתרפא ויורדי הים. תוספות מסביר כי סדר המקרים הוא בדווקא, לפי מידת הסכנה שהייתה בהם:

תוספות ברכות נד,ב: חשיב 'הולכי המדבר' ראשון, לפי סדר המסוכנין יותר תחלה.

רש"י בפרשתנו מצייין לפרק התהלים הנ"ל, אבל משנה את סדר מקרי התורה:

רש"י ז,יב: אם על הודאה על נס שנעשה לו, כגון יורדי הים והולכי מדבריות וחבושי בית האסורים וחולה שנתר-פא, שכתוב בהן (תהלים קז) 'יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם ויזכחו זכחי תודה'.

רש"י מקדים ראשון את מה שקבע דוד אחרון: בעוד שדוד הביא אחרון את "יורדי הים" ותוספות הסביר שהדבר בדווקא, משום שהולכי מדבריות הם המסוכנים ביותר, רש"י מקדימו ראשון. מדוע?

עוד צריך להבין: מדוע את שלוש מיני ההצלה הראשונים כתב רש"י בלשון רבים ואת האחרון - "חולה שהתרפא" - מביא בלשון יחיד?

הרבי כותב הברקה: רש"י סבר שמשם רבינו היה דרשן טוב. לכן כשלימד לישראל את דיני קרבן תודה, לימדם כפי **שאיננו להם עצמם**. בבחינת "בדידי הווא עובדה". משה לא מסר סתם הלכות תיאורטיות באוויר, אלא קישרם אליהם בצורה רלוונטית, כפי **שהם היו גיבורי הסיפור**. כיון שכן, משה מנה את סדר האירועים כפי **שאיננו להם עצמם ביציאת מצרים**:

תחילה פגשו את הים הגדול וחצוהו בנס עצום. אחר כך נכנסו למדבר הגדול, ואחרי חטא המרגלים, הפך המדבר לבית אסורים של ארבעים שנה. כל זה קרה לכלל ישראל ולכן הביאם רש"י בלשון רבים. בנוסף, היו יחידים בישראל שחלו בבריאות לא עלינו, ולכן הביאו רש"י לבסוף ובלשון יחיד¹⁰.

ליקוטי שיחות יב/24: מוכן בפשטות שכאשר מטילים על אדם חיוב, הנה אם 'בדידי הווא עובדה', נקל לו ביותר להי-בין פרטי העניין וטעם החיוב. לכן כאשר הגידו לבני ישראל החיוב להביא קרבן תודה, מסתבר לומר שאמרוהו להם ע"ד שאירע להם עצמם. זה הסדר שהובא ברש"י: עברו את הים, אחר כך הלכו במדבר, ואחר כך גזר עליהם הקב"ה להיות סגורים במדבר כחבושי בית האסורים. לבסוף אמר להם בלשון יחיד 'חולה שנתרפא', שאירע ליחידים בישראל.

כלי חמדה דברים קונטרס אחרון בשם השפת אמת: "אין מברכים על סיפור יציאת מצרים, משום שגם מצד השכל אנו חייבים להודות ולהלל וגם אם לא "ציוונו" היינו חייבים לעשות על פי השכל".

כעת אפשר להבין את סוד שלוש המצות בליל הסדר והטעם שאין מביאים ארבע.

מרדכי סוף פסחים: צריך שלוש מצות זכר ללחמי תודה ... ובלחמי תודה היו שלוש מיני מצה והרביעית חמץ. ואף דל-חמי תודה היו ארבעים חלות, מכל מקום אם אפאם בדיעבד ארבע חלות יצא.

ליל הסדר הוא ליל הקרבת ה"תודה" על הלילה בו נגאלנו ממלחמות הטבע והפכנו לבני חורין בעצם. עם נצחי שלא ניתן לכיליון. המצות נועדו לזכר קורבן התודה ומביא שלוש מצות, כנגד שלוש מיני המצה הבאים עם הקורבן, ואינו מביא את הרביעי שהיה חמץ.

כך מבאר החתם סופר את שאלת הילד ב"מה נשתנה": איפה ראה הילד שמביאים במשך השנה חמץ ומצה? הדברים ברורים: הבן יוצא מנקודת הנחה שהמצות באות כקרבן תודה על נסי ההצלה ולכן שואל: הרי קרבן תודה בא מלחמי מצה וחמץ ולמה הלילה הזה כולו מצה?

דרשות חתם סופר לפסח ד"ה שבכל: זה הקרבן בא על פדות נפשנו מצרה ומביא בקרבן תודה ארבעים חלות מצה וחמץ, ולכן הלילה הזה שהוא גם כעין תודה - מאי טעמא לא נאכל חמץ עם מצה?

כאן אפשר להוסיף מרגלית יקרה ומאירה מליקוטי שיחות, המסבירה שבעתים את סוד הבאת שלוש מצות ולא ארבע. ה"מרדכי" אמר כאמור, שפשוט אי אפשר להביא לחם חמץ ולכן מביא רק כנגד השלוש של המצה. אבל אפשר לומר בעומק יותר לפי דיוק נפלא ברש"י.

אפשר לומר שארבעים הלחמים מכוונים כנגד ארבע מקרי ההצלה החייבים להודות, והלילה הזה ראוי להודות רק על **שלוש מתוך הארבע**. לכן מביא שלוש מצות ולא ארבע.

הנה דוד המלך מונה בתהלים את ארבע החייבים להודות:

תהלים קז: א. תעו במדבר בשימון דרך ... ויצעקו אל ד'... וידריכם... אל עיר מושב, יודו לד' חסדו ונפלאותיו לבני אדם... ב. יושבי חשך וצלמות (בבית האסורים) ... ויצעקו... ויציאם מחשך וצלמות... יודו לה'. ג. ויגיעו עד שערי מות (חולה)... יודו לד'. ד. **יורדי הים באניות**... ויצעקו ... יודו

10 ומה שארץ מצרים הייתה בתחילה בית אסורים בשבילם, מבאר שם שזה היה עוד לפני שהפכו לעם.

הרביעית].

המדרש אומר: "כל הקורבנות בטלים לעתיד לבוא, חוץ מקרבן תודה". לעתיד יסיר הקב"ה את רוח הטומאה מהארץ ולכן קורבנות היחיד בטלים. אבל למה יביאו תודה? הרי באין צרות - אין תודה?

לעתיד נביא תודה על קשיי הגלות, כאשר נראה אותם למפרע ונבין כיצד היו כולם המנועים והמדרגות לזרוז אותנו לפעול להחשת הגאולה. בערב חג החירות אנו מייחלים לזכות כבר ל"כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" בטוב הנראה והנגלה ובקרוב ממש.

בכך מובן שבעתים מה שמביאים קרבן תודה בליל הסדר ומביאים שלוש מצות ולא ארבע. הלילה הזה מכוון קרבן תודה על כלל ההצלות שאירעו להם ביציאת מצרים והם התחייבו על שלוש הצלות מתוך ארבע. שלוש מקרי ההצלה הראשונים אירעו להם כעם וחייבים להודות עליהם בלילה הזה. אבל מקרה ההצלה הרביעי לא אירע להם כעם ואינם חייבים להודות עליו.

[בספר "אזנים לתורה" (הגאון רבי זלמן סורוצקין) מוסיף, שלחם החמץ מכוון כנגד החולה שהבריא והחולים התרפאו במתן תורה. לכן מוסיפים קרבן שני הלחם **חמץ בשבועות** כנגד ההצלה

כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל
ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי

ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי

להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב

השיעור המלא באתר
haravshneor.co.il